

Koosoleku protokoll

Toimumisaeg: 7. mai 2025, algus kell 13:00

Toimumiskoht: Suure-Jaani kultuurimaja

Teema: Unakvere küla tuulepargi eriplaneeringu asukoha eelvaliku eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelu

Sõnavõtjad:

- Marko Pomerants (Koosoleku koordinaator)
- Kaja Notta (Põhja-Sakala valla planeeringuspetsialist)
- Piret Toonpere (KSH juhtivekspert)
- Heiki Kalberg (Planeerija)
- Mario Raestik (Vindr Baltic OÜ esindaja, arendaja)
- Karel Tõlp (Põhja-Sakala vallavanem)
- Tiiu Nõmmik (Ülde küla elanik)
- Ain Laansalu (Viljandi valla, Järtsaare ja Vissuvere küla esindaja, MTÜ Niilusoo liige ja esindaja)
- Aino Viinapuu (Põhja-Sakala Vallavolikogu esimees)
- Urmas Maranik (Põhja-Pärnumaa vald, MTÜ Looduse ja Inimeste eest esindaja)
- Priit Toobal (Põhja-Sakala Vallavolikogu liige)
- Teised kohalikud elanikud ja huvitatud isikud

Päevakord:

1. Sissejuhatus ja koosoleku eesmärkide tutvustus (Marko Pomerants)
2. Eriplaneeringu ja KSH protsessi ülevaade (Heiki Kalberg, Piret Toonpere)
3. Avalikul väljapanekul laekunud arvamuste ja vallavalitsuse seisukohtade lühitutvustus (Kaja Notta)
4. Ekspertide kommentaarid laekunud arvamustele (Piret Toonpere, Heiki Kalberg)
5. Küsimused ja arutelu saalist
6. Kohaliku kogukonna esindaja sõnavõtt (Tiiu Nõmmik)

Koosoleku käik:

1. Sissejuhatus ja koosoleku eesmärkide tutvustus

Koosoleku avas kell 13:00 **Marko Pomerants**, kes tutvustas end arutelu koordinaatorina. Ta selgitas, et koosoleku peamine eesmärk on arutada Unakvere eriplaneeringu ja selle KSH aruande avalikul väljapanekul esile kerkinud asjaolusid ja laekunud tagasisidet. M. Pomerants rõhutas, et osalejatel võib olla erinev eelteadmiste tase eriplaneeringu protsessi kohta ja lubas, et koosoleku käigus antakse sellest põhjalikum ülevaade.

M. Pomerants kirjeldas koosoleku planeeritud kulgu: esmalt kuulatakse ära ekspertide ettekanded, seejärel teeb vallavalitsuse poolt planeeringuspetsialist Kaja Notta lühikese sissevaate. Pärast seda saavad eksperdid võimaluse kommenteerida laekunud arvamusi ning vastata küsimustele. Oluline osa koosolekust oli planeeritud küsimustele ja arutelule saalist ning lõpetuseks oli sõna antud kohaliku kogukonna esindajale.

Koordinaator palus osalejatel pidada kinni lugupidavast suhtlusviisist ja keskenduda arutatavale teemale. Ta informeeris, et samal päeval toimub ka teine sarnane koosolek Kirivere koolis ning seetõttu on eesmärk antud arutelu lõpetada umbes kahe tunniga. Lisaks teavitati, et kohalik kogukond korraldab videoülekanne, et arutelust saaksid osa ka need, kes kohapeal viibida ei saa.

Esimesena anti sõna arendaja esindajale Mario Raestikule, et selgitada ettevõtte motivatsiooni ja huvi rajada tuulepark just Unakvere piirkonda.

Mario Raestik tervitas kohalviibijaid ja kinnitas, et Vindr Baltic OÜ on huvitatud osapoolena taotlenud eriplaneeringu algatamist Põhja-Sakala vallas juba mitu aastat tagasi. Ta märkis, et protsess on nüüdseks jõudnud avaliku arutelu faasi. M. Raestik lisas, et nende ettevõtte tegeleb tuuleparkide arendamisega ka teistes Eesti valdades ning on rahvusvaheliselt esindatud veel kolmes riigis: Norras, Rootsis ja Lätis.

2. Eriplaneeringu ja KSH protsessi ülevaade

Heiki Kalberg (planeeriija) alustas koosoleku eesmärkide kordamisega, rõhutades vajadust tutvustada seni tehtud tööd, anda ülevaade planeeringust ja KSH-st, käsitleda avalikul väljapanekul esitatud arvamusi ja vallavalitsuse seisukohti ning vastata tekkinud küsimustele.

H. Kalberg andis detailse ülevaate eriplaneeringu erinevatest etappidest. Ta meenutas, et umbes poolteist aastat tagasi toimunud esimestel avalikel aruteludel oldi alles lähteseisukohtade etapis, mis sisuliselt kujutasid endast tööülesannet edasiseks. Selles faasis teostati esmased väliuuringud. Protsessi tulemusena jõuti planeeringu eelnõu esitamiseni kooskõlastamiseks. Pärast kooskõlastustelt saadud arvamuste laekumist toimus avalik väljapanek, mille lahutamatu osa on ka avalik arutelu.

H. Kalberg selgitas, et planeeringulahenduses määratleti piirkond, kuhu tuuleparki saaks potentsiaalselt rajada, kuid tuulikute täpseid asukohti selles etapis veel paika ei pandud. Ta rõhutas, et eriplaneeringu protsess ongi üles ehitatud nii, et esmalt piiritletakse laiem asukohablokk. Algselt olid arendajal olnud kaalumisel suuremad alad, kuid arvestades tervisekaitse nõudeid ja muid asjakohaseid piiranguid, vähendati potentsiaalset tuulepargi ala. Planeerimisprotsessi loogika näeb ette, et kui vallavolikogu kiidab heaks asukoha eelvaliku ja annab loa edasiseks tegevuseks, algab teine etapp, kus hakatakse täpsemalt määrama juba

konkreetsete tuulikute asukohti. Käesolev etapp peaks lõppema planeeringu lahenduse ja mõjude hindamise vastuvõtmisega volikogu poolt, mis on ühtlasi ka riigihanke piiriks. Juhul, kui volikogu otsustab planeeringuga edasi liikuda, järgneks uus etapp koos uue riigihankega.

H. Kalberg tõi välja olulise punkti seoses volikogu varasema seisukohaga: kuna protsess (sh avalik väljapanek) on juba sedavõrd kaugele jõudnud, on volikogul Eesti kohtupraktika kohaselt oluliselt lihtsam teha õiguskindel otsus planeeringu lõpetamise kohta pärast avalikku arutelu, selmet katkestada protsess selle keskel. Ta tõi näitena Lääne-Nigula valla juhtumi 2020. aastast, kus sarnane ennatlik otsus tõi kaasa kaotuse kahes kohtuastmes.

Järgnesid KSH täpsustused **Piret Toonperelt**.

P. Toonpere selgitas, et iga tuulepargi planeeringu puhul tuleb läbi viia KSH, mis hindab mõjusid nii loodus- kui ka inimkeskkonnale. Keskkonnamõju hindamisel lähtutakse planeeringu täpsusastmest. Kui räägitakse asukohast, siis hinnatakse, mis mahus ja kus see asukoht võiks sobiv olla. Selleks tehakse ülevaatlikke uuringuid, et instrueerida, millised alad on välistatud ja kus teatud tingimustel saab tuuleparki kavandada. Asukohavaliku mõju hindamise väärtus ongi see, et see määrab ära, mida on vaja teha, et sinna tuulikut kavandada, mis tingimustel ja mida täpsemalt uurida. See on sisendiks planeeringuotsuste tegemisel. Detailse lahenduse koostamisel on esimese etapi aruanne oluline sisend.

H. Kalberg jätkas planeeringu tutvustamist. Ta selgitas, et tänaseks on sisuliselt kahte värvi alad. Avalikul väljapanekul olid mõlemad alad ühte värvi. Kuna laekus palju arvamusi, et ei peaks muutma üldplaneeringus esitatud põhimõtteid, tehti kaks värvi. Sinine värv tähistab alasid, mis on pooleteise kilomeetri raadiuses majapidamistest ja kuhu saaks tuulikuid teha. Punane väike kolmnurk on ala, mis on kaugemal kui poolteist kilomeetrit. Sinisel alal on ühesugused tingimused: pooleteise kilomeetri ulatuses peavad olema kõigi kinnistuomanike nõusolekud. Punasel alal neid nõusolekuid olema ei pea.

Planeeringus on mitukümmend lehekülge teksti tingimustega. Näiteks juurdepääsuteede rajamisel tuleb järgmises etapis teostada väike-konnakotka pesitsuspesade otsing ja viia läbi linnustiku punktloendused. Elektri- ja sideliinid tuleb teha maa-aluste kaabelliinidena. Need tingimused tulid suures osas KSH-st ja koostöös riigiasutustega. Alade tekkelugu näitab, et algselt oli suur perspektiivne ala, kuid töö käigus on seda vähendatud. TU1 ala jäi suhteliselt samaks, TU2 läks väiksemaks. Kolmandal joonisel oli keskele jäänud väike kolmnurk, mis oli 1,5-kilomeetrisest täiendava kooskõlastuse nõudest vaba. Planeeringu käigus on ala pidevalt vähendatud.

P. Toonpere selgitas mõjude hindamise poolt, miks ala on juba esimeses etapis väiksemaks jäänud. Arendaja algselt suuremate huvide korral näitasid linnustiku esmased uuringud ja analüüsid, et eeskätt lõunapoolse ala lõunaosa on ilmselgelt sobimatu, kuna seal oleks tuulikute rajamisel kindlasti oluline mõju Natura linnualaga seotud liikide elupaikadele. Ülejäänud alale on määratud täiendavate uuringute vajadus. Linnustiku uuringut tehakse tihti mitmes etapis: esmalt ülevaatlikud tööd, et selgitada elupaigad ja liigid, seejärel täpsemad uuringud. Selle ala puhul ilmneski, et osa alast ei ole mõtet edasi uurida ebasoodsa mõju tõttu. Ülejäänud ala puhul on määratud, mida seal tegema peab. Praeguste teadmiste alusel on võimalik tuulikut kavandada, kuid täiendavatest uuringutest võivad tulla olulised

käitamispiirangud lindude liikumise tõttu. Oluline aspekt on Natura linnuala lähedus, mistõttu vähendati alasid metsise ja must-toonekure elupaikade kaitseks. Rändlindude täiendavat liikumist tuleb veel selgitada, mis võib kaasa tuua käitamispiiranguid teatud aegadel. Ka nahkhiirte osas tehakse esmalt ülevaatlik uuring ja elupaikade analüüs. Metsaandmete töötlus aitab tuvastada nahkhiirtele sobivaid metsaelupaiku ja veekogudega seotud elupaiku. Esmase ülevaatuse käigus selgus, et sellel alal ei ole oodata eriti sobivaid nahkhiirte elupaiku, kuna metsakooslused ei ole neile iseloomulikud. Detailsema lahenduse korral on vaja kohapeal teha detektoruuring.

Samuti tehakse asukohavaliku staadiumis maksimaalstsenaariumitele müra- ja varjutuse hindamised. Viljandi vald kavandab samuti tuuleala ning Viljandi ja Põhja-Sakala alad (Unakvere alad) saavad omavahel kokku, nii et sinna tuleks tegelikult üks tuulepark. Selle aluseks ongi võetud nii Viljandi alale kui ka Unakvere alale maksimaalselt mahtuv tuulikute arv. Kokku mahub sinna maksimaalselt 14 tuulikut. Selle stsenaariumi alusel on tehtud nii müra- kui ka varjutuseanalüüsid selgitamiseks, kas selline arv tuulikuid sinna mahub, milline peab olema nende lähtemüratase ja müraemissioon, et müra normid oleks elamute juures tagatud. Detailsema lahenduse korral tuleb tagada müra sihtväärtus (rangeim tase, mida omavalitsus saab nõuda). Esialgne hindamine näitab, et sinna on võimalik tänapäevaseid tuulikuid kavandada nii, et müra sihtväärtus on elamualadel tagatud. Ka esmane madalsagedusliku müra hindamine näitab, et normtasemed on tagatavad. Kogu mürahindamine täpsustub detailsema lahenduse ja modelleerimisega.

Tuulikud tekitavad ka eriti madalsageduslikke helisid (infraheli). Mõjuhindamise aruandes on ülevaade teadaolevast tuulikute infrahelist ja praegused uuringud ei näita terviseriskidega seotud infraheli taset. Planeeringusse lisatakse tingimus, et detailsema lahenduse korral tuleb teha mürahindamine vastavalt tolle hetke parimatele teadmistele. Varjutuse osas tehakse sarnaselt maksimaalstsenaariumi hindamine. Kuna varjutuse kestust ei ole õigusaktidega reguleeritud, seab planeering normi (kaheksa tundi summaarselt aastas elamualale langevat varjutust). Umbes 13 elamuala puhul võib seda ületada, sõltuvalt tuulikute paigutusest ja mõõtmetest. Lõplik hindamine tehakse detailses lahenduses ja vajadusel kasutatakse juhtimissüsteeme tuulikute peatamiseks. Visuaalse mõju osas tehakse maksimaallahendusega fotomontaažid erinevatest punktidest, arvestades ka Viljandi poolt kavandatavaid tuulikuid. Vaatepunktid on valitud üldplaneeringus määratud väärtuslikelt maastikelt ja ilusa vaatega teelõikudelt. Eesmärk on anda ettekujutus, kui kaugelt ja kui suured tuulikud paistavad. Tuulikute nähtavus sõltub maastikust.

3. Avalikul väljapanekul laekunud arvamuste ja vallavalitsuse seisukohtade tutvustus

Kaja Notta (Põhja-Sakala valla planeeringuspetsialist) andis ülevaate avaliku väljapaneku ajal laekunud arvamustest. Vallavalitsusele esitati 30 kirjalikku arvamust, sealhulgas petitsioon 936 allkirjaga. Kokkuvõttes esitas arvamuse ligikaudu 1170 isikut, kellest 62% olid Põhja-Sakala valla elanikud. 70 arvamuse esitaja elukoht või elamu asus kolme kilomeetri raadiuses tuulealadest, st planeeringu mõjualas.

K. Notta selgitas, et vallavalitsus kujundas oma seisukohad laekunud arvamustele koostöös konsultantide ja mõjude hindajatega. Peamised murekohad arvamustes olid seotud tuulikute

mõjuga inimese tervisele ja heaolule ning looduskeskkonnale. Samuti väljendati tugevat vastuseisu üldplaneeringu muutmisele. Sellest tulenevalt otsustati planeeringu lahendusest jätta välja üldplaneeringu muutmine. See tähendab, et tuulikuid saab püstitada elamuhoonete lähemale kui 1500 meetrit vaid kinnisasja omaniku nõusolekul.

Paljud arvamused väitsid, et tuuleparkide rajamine Põhja-Sakala vallas on vastuolus valla üldplaneeringuga. K. Notta täpsustas, et tegelikult see päris nii ei ole. Põhja-Sakala valla üldplaneering ei välista tuuleparkide rajamist valla territooriumile, kuna teema on üldplaneeringus kajastatud ning määratud on tuuleenergia arendamise tingimused. Vastavalt üldplaneeringule saab taastuenergia arendada nii, et see ei kahjustaks kohalikke väärtusi.

Arvamustes avaldati ka soovi eriplaneeringu lõpetamiseks. K. Notta selgitas, et vallavolikogu andis vallavalitsusele märtsikuu istungil ülesande koostada eelnõu eriplaneeringu lõpetamiseks. Täna on see otsus aga ettevõtjate poolt vaidlustatud. Ta rõhutas, et planeeringu lõpetamise otsust ei saa teha, lähtudes ainult inimeste vastuseisust ja kaalumata teisi huve. Otsuse tegemisel peab omavalitsus arvestama nii ettevõtjate huve kui ka avalikku huvi taastuenergia arendamise osas.

4. Ekspertide kommentaarid laekunud arvamustele

Pärast Kaja Notta ettekannet said sõna eksperdid, et kommenteerida laekunud arvamusi detailsemalt.

Heiki Kalberg viitas arvamuste ja seisukohtade koondtabelile, mis on PDF-failina 100 lehekülge pikk ja avalikult kättesaadav. Ta märkis väikest statistilist erinevust arvamuste arvus (tema luges kokku 29). Peamised teemad, mis arvamustest esile kerkisid, olid seotud inimeste tervise (müra), kinnisvara väärtusega, vaatepildiga, turismiga ja vastuoluga üldplaneeringuga. Samuti toodi välja soov planeeringu lõpetada. Üks aramus oli ka planeeringu nõus. H. Kalberg rõhutas, et kui tänased arutelud toimuvad ja materjal jõuab volikokku, on volikogul oluliselt lihtsam teha lõpetamise otsus.

Piret Toonpere kommenteeris linnustikuga seotud muresid. Ta kinnitas, et linnustik on selle ala puhul oluline teema ning Keskkonnaametiga on tehtud tihedat koostööd, et võimalikult täpselt välja selgitada vajalikud uuringud ja meetmed. Ta märkis, et piirkond on suhteliselt linnurikas, kuid on ka oluliselt linnurikkamaid piirkondi, kuhu tuuleparke soovitakse kavandada. Ebasoodsa mõju vähendamiseks on alased juba vähendatud. Võimalik on leida lahendus tuulikute kavandamiseks, kuid selleks on vaja täpsemaid linnustiku uuringuid. Esimese etapi aruanne toobki välja, mida seal veel tegema peab. Kui keegi teab piirkonnas kotkapesadest, tuleks sellest Keskkonnaametile teavitada, kuna kotkaid võivad ohustada ka muud tegevused peale tuulikute.

Müra ja varjutuse osas viitas ta varasemale ettekandele, kus käsitleti maksimaalstsenaariumi hindamist. Ta rõhutas, et kui tuulikuid jääb vähemaks, on ka oodatav mõju väiksem. Planeering on kooskõlastatud Terviseametiga.

Kinnisvara väärtuse osas on aruandes peatükk, mis käsitleb nii positiivset kui negatiivset mõju. Elukondliku kinnisvara puhul võivad uuringud näidata väärtuse langust, kui tuulik jääb

nähtavaks, kuid see sõltub paljudest asjaoludest. Samas on uuringuid, mis ütlevad, et taristu paranemisel võib olla ka positiivne mõju.

5. Küsimused ja arutelu saalist

Selles osas toimus elav diskussioon, kus kohalikud elanikud ja huvitatud isikud esitasid küsimusi ja avaldasid arvamusi. Arutelu käigus käsitleti järgmisi teemasid:

- **Müramodelleerimise metoodika:** Tiiu Nõmmik küsis täpsustusi müramudelite ja mõõtmisvigade arvestamise kohta, samuti õhuniiskuse parameetrite valiku kohta. P. Toonpere selgitas, et modelleerimine tehakse vastavalt ISO standardile ja Kliimaministeeriumi juhendile, mis nõuab määramatuse lisamist. Õhuniiskuse erinevuse mõju on minimaalne.
- **Taastuenergia direktiiv ja asukohavalik:** Tiiu Nõmmik küsis taastuenergia direktiivi ja planeeringu vastuolu kohta, viidates looduslikult unikaalsele alale ja Euroopa Liidu suunistele rajada tuulikuid mahajäetud maadele ja tööstusaladele. Miks valiti selline koht ja kas on alternatiive? Piret Toonpere vastas, et direktiivi kohaldumise kohta tuleks küsida Kliimaministeeriumist. Tema arusaam on, et direktiiv määrab alad, kus tuleb kiirendatult taastuenergiat kavandada, kuid ei välista teisi alasid. Eestis on suuri tööstusalasid, kuhu saaks tuuleparke rajada, vähe (nt Ida-Virus, takistuseks radaripiirangud). Asustusstruktuuri ja linnustikku arvestades on vähe alasid, mis oleks elamutest ja looduskaitsealadest kaugel. H. Kalberg lisas, et sarnane olukord (lähedal metsad ja linnud) on 10-15 tuulepargi puhul. Ida-Virumaa tuhamäed oleksid direktiivi kohane tööstusmaastik, ent kogu Eestis Võrtsjärvest ja Järva vallast ida poole on tuuleenergeetika ära lõigatud riigikaitse tõttu. Praegune planeerimiskord on selline, et omavalitsused teevad planeeringuid, elanikud esitavad arvamusi ja volikogud otsustavad.
- **Moraalsed kaalutlused:** Tiiu Nõmmik küsis, kas on moraalselt õige planeerida tuuleparki linnustikurikkale alale ja puhta looduse rüppe? Heiki Kalberg vastas, et tuleb teha valikuid, Eestil on vaja energiat ja 2030. aastaks peab kogu tarbitav elekter tulema puhastest allikatest. Looduskaitsealad on välistatud.
- **Vallavolikogu otsustusprotsess:** Kadri Paas küsis Kliimaministeeriumi asekantsleriga suhtlemise kohta kompensatsiooniradarite osas ja kas menetluse lõpuni käimine ja uuesti volikokku saatmine on lahendus, arvestades volikogu varasemat suhtumist. Heiki Kalberg vastas, et volikogu peab tegema planeerimisseaduse kohase otsuse, varasem otsus oli muu seaduse kohane. Marko Pomerants lisas, et kui konsultandid on töö teinud ja materjalid esitatud, peab volikogu tegema juriidiliselt pädeva otsuse, mille seletuskirjas on asjaolud kirjeldatud.
- **Kohalike elanike kaasamine ja õigused:** Ain Laansalu (Viljandi valla, Järtsaare ja Vissuvere küla esindaja) väljendas kahjutunnet koosoleku formaadi üle, kus ühel pool on huvitatud isik ja eksperdid ning teisel pool kohalikud elanikud, kellel puuduvad sarnased ressursid. Ta leidis, et vaidlus sadade uuringute üle (kahjulik vs mittekahjulik mõju) on ajaraiskamine ning kohalikel on õigus oma maal öelda, et nad ei soovi sinna

tuulikuid. Tõi näite isiklikust kogemusest ja maakodu rajamisest puhtasse loodusesse. Küsis infraheli mõõtmise metoodika kohta Saarde tuulepargi uuringus, täpsemalt esimese oktavi sagedusvahemiku kohta. Piret Toonpere vastas, et infraheli on alla 20 Hz ja Saarde pargis mõõdeti alates ühest hertsist, oktav on kahekordne. A. Laansalu viitas ka Sopi-Tootsi perede kohtukaebustele ja küsis valla hüpoteetilise plaani kohta, kui viie aasta pärast selguksid tuulikutest tingitud tervisehädad. Ta väljendas arvamust, et 300-meetrised tuulikud on taparelvad ja kahtles tuulepargi tegelikus eesmärgis (energiajulgeolek, odav hind).

- **Otsuste tegemine teadmatuses:** Aino Viinapuu (Põhja-Sakala volikogu esimees) nõustus, et on problemaatiline teha väga suure mõjuga otsuseid olukorras, kus tegelikult puudub teadmine.
- **Tuulikute mõju mikrokliimale:** Kärevere küla elanik Roman Aver küsis suurte kuue megavattiste tuulikute tekitatava tuulekoti (turbulentsi) ja selle mõju kohta mikrokliimale (temperatuuri tõus, sademete režiimi muutus), arvestades 14-15 tuuliku rajamist. Piret Toonpere selgitas, et tuulikute taha tekib turbulents ja need tuleb paigutada piisavalt kaugemale, et nad üksteise tuult ära ei võtaks. Mikrokliima muutust on täheldatud väga suurte (sadade tuulikute) ja mereparkide puhul. 14 tuulikut ei ole maailma mõistes suur tuulepark. Mõningane õhu segunemine ja temperatuuri muutus võib tekkida, kuid mitte sellisel määral, et see muudaks põllumajandust või looduskooslusi.
- **Kahe tööstuspargi vahel:** Ülde lähedal elav kodanik väljendas muret kahe tööstuspargi vahele jäämise pärast ja küsis, kuidas selline jälg looduses saab olla roheline ja loodussäästev. Ta tõi paralleeli "Meelise" raamatuga ja Eesti alade rüüstamisega ning küsis, mida lastele pärandatakse. Ta rõhutas, et piirkond on looduslikult väga rikas ja küsis, millise jälje tuulepargid Eestimaale jätavad ja kuidas toetavad rohelist liikumist. Ta kutsus üles mõtlema laste ja tulevase põlvkonna peale, kellel praegu sõnaõigust ei ole. M. Pomerants vastas, et seda tulebki vaadata energia tootmise kontekstis, kaaluda alternatiive ja nende keskkonnajalajälge.
- **Mure põhjavee pärast** seoses suurte kaevandustöödega. Heiki Kalberg selgitas Viljandi spaahotelli näitel, et seal olid kaevud vundamendi augule väga lähedal, tuulikute puhul on majapidamised kilomeetri või pooleteise kaugusel.
- **Materjalide kaevandamise mõju:** M. Jaeski tõi välja, et tuulikute püstitamiseks vajalike materjalide (nt kruus) kaevandamine (nt Tääksi karjäärides) on juba mõjutanud veetaset. H. Kalberg nõustus, et karjäärides on mõju otsesem, kuid tuuleenergeetikal on üks väiksemaid jalajälgi võrreldes teiste energiatootmise viisidega.
- **1500 meetri reegel ja maaomanike nõusolekud:** Priit Toobal (Põhja-Sakala vallavolikogu liige) kommenteeris vallavolikogu 20. märtsi otsust, pidades seda heaks ja õigeaegseks. Ta selgitas, et see oli kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse järgi antud ülesanne vallavalitsusele tulla eelnõuga, mis lõpetab eriplaneeringu.

Üldplaneeringu kohta nõustus ta, et kui kohalikud inimesed ei soovi tuuleparke, siis neid sinna panna ei tule ja üldplaneeringut saab muuta. Ta küsis 1500 meetri reegli kohta: kas on loobutud erisuse küsimisest ja kas see tähendab, et kohalikelt elanikelt tuleb saada nõusolekud? H. Kalberg vastas jaatavalt. Priit Toobal küsis, kas arendaja on inimestega suhelnud ja mitme nõusoleku saanud? M. Raestik vastas, et kooskõlastusi ei ole veel küsitud, kuna ettevõtte esialgne soov oli üldplaneeringu muutmine tuulikute kauguse osas. Pärast arvamuste laekumist ja vastuseisu ilmnemist proovitakse leida lahendust. Praegu nõusolekuid ei ole.

- **Taastuenergia direktiiv ja allikate eelistamine:** Urmas Maranik (Põhja-Pärnumaa vald, MTÜ Looduse ja Inimeste eest esindaja) selgitas Euroopa Liidu raamistiku ja taastuenergia direktiivi. Direktiiv näeb ette kõigi taastuenergia allikate kasutamise ega eelista üht teisele. Sama on energiamajanduse korralduse seaduses. Eesmärk on toota 100% tarbitud mahust taastuvallikatest aastaks 2030, kuid ei ole määratud, millise allikaga. Energiamajanduse arengukava aastani 2035 on vaid eelnõu. Seega ei saa öelda, et peame kasutama just tuuleenergiat kindlas koguses.
- **KSH ja arstide kaasamine:** Osaleja Viljandi vallast küsis, kas KSH mõjude hindamisel inimtervisele on nõuandjate hulgas arste? Piret Toonpere vastas, et keskkonnamõju hindamine on reeglistikujärgne protseduur, mis on mõeldud eeskätt looduskeskkonna hindamiseks. Inimkeskkonna osas räägitakse mõjust tervisele läbi looduskeskkonna muutuste ja mõõdetavatest normidest. Terviseuuringuid eraldi ei tehta, vaid tehakse kokkuvõtteid olemasolevatest uuringutest. Tuulepargi puhul räägitakse mõjust tervisele läbi müra ja varjutuse. Meditsiinispetsialisti eraldi ei ole, lähtutakse tehtud meditsiiniuuringutest.
- **Septikute vs tuulikute rajamine:** Kaja Innos tõi näite isiklikust kogemusest septiku paigaldamisega nõrgalt kaitstud põhjaveega alale, kus tuli rajada kallim biopuhasti. Ta küsis, kuidas on lastud selline "sigadus" (tuulepargi planeerimine) korraldada enne rahvaga rääkimist. Karel Tõlp vastas, et tegemist on kahe erineva teemaga: kanalisatsiooni puhul on tegemist potentsiaalse reostuse suunamisega põhjavette, mis on nõrgalt kaitstud. Piret Toonpere lisas, et avarii korral on õlilekke oht, mis tuleb töökorralduslikult minimeerida. Reovee suunamine on aga bioloogiline reostusohu.
- **Arvamuste tabeli avalikkus ja vastuste sarnasus:** Eneli Feldmann (Jaska küla elanik) juhtis tähelepanu, et arvamuste tabel ei ole tegelikult avalik ja selleks peab tegema eraldi päringu. Ta küsis kommentaari sarnastele vastustele tervise- ja keskkonnamõju kohta, kus viidati kooskõlastustele Keskkonnaameti ja Terviseametiga ning järeldati, et planeering vastab õigusaktidele ega ole seega ohtlik. Kuidas tagab dokumendi kooskõlastamine ohutuse, kui täpseid andmeid ja uuringuid napib? H. Kalberg selgitas, et müra jm normid ongi tehtud inimese tervise hoidmiseks ja kaitsmiseks. Varjutuse osas on võetud näiteid Põhjamaadest. Kõik on tehtud parima teadmise kohaselt. Halli ala on palju ja uuringuid on erinevaid. M. Pomerants tõi analoogia liiklusolukorraga, kus müra vastu on leevendusmeetmed (müraatõkkesein). E. Feldmann lisas, et "halli ala" ongi see, mille üle vaieldakse, ning enamik inimesi

leiab, et teadmata asi on ohtlik. Ta küsis ka varjutuse tõkestamiseks soovitatud kuuseheki kohta: kas see on piisav ja kui kaua see kasvab? P. Toonpere vastas, et see on antud alternatiivina juhtimissüsteemile (tuuliku seiskamine). Võimalik on kaitsva haljastuse rajamine kokkuleppel elamu omanikuga või kardinate-varikatuste ostmine. H. Kalberg lisas, et heki efektiivsus sõltub asukohast ja seda saab vaadata iga üksikjuhtumi puhul eraldi, kui tuulikute täpsed positsioonid on teada.

6. Kohaliku kogukonna esindaja sõnavõtt

Tiiu Nõmmik (Ülde küla elanik) esines kohaliku kogukonna nimel pikema sõnavõetuga ja tänas kõiki osapooli arutelu korraldamise eest. T. Nõmmik rõhutas keskkonnamõju olulisust ja muret seoses metsa raadamise ja maakasutuse otstarbe muutmisega ning tõi välja vastuolu taastuenergia direktiiviga. Samuti käsitles kinnisvarahindadele avalduva mõju teemat, tuues näite Tootsi tuulepargi kohta, kus tehingute arv ja hinnad langesid. Juhtis tähelepanu allkirjade kogumisele ja sorteerimisele ning küsis, kuidas defineeritakse elanikke ja kelle allkiri arvesse läheb. Kritiseeris arvamuste tabeli üldisust ja vähest selgust vallavalitsuse seisukohtade osas. Ta rõhutas, et Unakvere ei ole lihtsalt täpp kaardil, vaid seal elavad reaalsed inimesed ja neid ümbritseb loodus ning tõi välja kohalike elanike mõtteid, et omavalitsus peab seisma oma inimeste ja elukeskkonna eest ning et kohalikud ei soovi tuulikuid. T. Nõmmik lõpetas sõnavõtu üleskutsega säilitada harjumuspärane elukeskkond ja unikaalne loodus.

Protokollija: Kaja Notta

Kuupäev: 04.06.2025